

FESTES DE PRIMAVERA

LA PRIMAVERA

Pel bosc tot glaçat
un cant s'ha sentit;
damunt les muntanyes
s'escolta un brogit:

“Lleveu-vos amics,
que el fred ja se'n va,
lleveu-vos depressa,
l'hivern s'ha acabat!”

Les flors obren l'ull
aixequen el cap,
i diuen alegres:
“Quin dia més clar!”

Damunt un paller
badalla un ocell,
estirant les plomes
i fa un capgirell.

Les mosques se'n van
darrera el vent,
els núvols fan gresca
i mullen la gent!

Francesc Bofill

Heus ací:
una oreneta,
la primera
ha arribat al poble.
I l'home que treballa el camp,
i la noia que passa pel pont
i el vell que seu al marge, fora la vila,
i fins aquells que en l'estretor de les fàbriques
tenen la sort de veure una mica de cel,
han sabut la notícia.

Miquel Martí i Pol

2.1. SETMANA SANTA

És la setmana més diferenciada de tot l'any, té i ha tingut, través dels temps, la seva tradició de cerimònies i costums practicats pel poble. La passió i mort de Jesús és recorda any rere any com si fos un fet viu i recent.

2.1.1. EL DIUMENGE DE RAMS

El diumenge de Rams l'Església celebra l'entrada triomfal de Jesús a Jerusalem, on fou rebut amb palmes i branques d'olivera.

Un dels actes que caracteritzen aquest dia és la **benedicció de les palmes**. Aquest dia es

congreguen a l'església els nens i nenes amb palmes i palmons i les persones grans, amb rams de llorer i olivera. Tothom va mudat, perquè *“Pel diumenge de Rams, qui no estrena no té mans”*.

Després de la benedicció es va a missa, on es llegeix la Passió de Jesús;

en sortir, la mainada es passeja pels carrers escombrant amb els palmons i, sobretot, desvestint les palmes de les nenes de totes les llaunadures que hi ha penjades.

Tipus de palmes fabricats a Barcelona.

És costum tradicional, un cop acabada la festa, col·locar palmons i palmes a les finestres i els balcons de les cases per protegir-les dels mals esperits.

El llorer i l'olivera eren considerats arbres sagrats a les civilitzacions antigues. Hom creia que el primer tenia propietats al·lucinògenes i que servia per allunyar els llamps; el segon deien que estava associat a la vida eterna.

Entrada de Jesús a Jerusalem, segons una litografia de la segona meitat del segle XIX

Tradicionalment tothom comprava els rams el dia anterior, la qual cosa va portar la creació de les **Fires dels Rams**. A gairebé totes les contrades s'hi feia el **Mercat del Ram**. El més famosos eren els de Granollers i Girona; actualment els mercats més importants són els de Ripoll i Vic.

Els primers dies de la Setmana Santa es practica un costum de funció purificadora: és el Salpàs. Als pobles petits el capellà de la parròquia, acompanyat pels escolans, passa casa per casa per senyalar-ne les portes amb una barreja d'aigua i sal. A canvi del servei religiós, les mestresses li donaven ous i menges variades que el capellà i bé guardava per a la Pasqua, o bé distribuïa entre els escolans.

2.1.2. EL DIJOURS SANT

Se celebra l'últim sopar de Jesús. La missa s'acostuma a fer el vespre i a mitja missa el capellà renta els peus a un grapat de persones, imitant el que Jesús va fer al darrer sopar. En acabar la missa, l'Eucaristia es trasllada al **monument** on es guarda fins el divendres a la tarda. Tots els pobles miren de fer el monument ben bonic, guarnit amb palmons i palmes i tota mena de flors i torretes, entre els quals hi ha el maig. És costum a molts indrets a vetllar el monument, per grups de persones, fins a la mitja nit.

Exemple de monument

El dijous i divendres sants són els dies de les grans **processons nocturnes** i les representacions sacres de la Passió.

Una de les processons més famoses és la processó de Verges, on el dia del dijous sant, a la plaça Major, s'escenifica la passió i mort de Jesucrist i quan ja és de nit, a la llum de les torxes i amb música de timbals, cinc persones vestides d'esquelet passen pels carrers del poble: el primer porta la dalla, símbol de la mort, i representa el segador; el segon assenyala en un rellotge l'hora de la sega (la mort) que s'acosta; el tercer, amb pols i cendra, recorda el destí de l'home; el quart és el portaestandart de la mort i el cinquè fa sonar obsessivament un tambor. Tot el conjunt és una impressionant representació de la **Dansa de la Mort**, la qual constitueix un notable document del teatre popular medieval.

La dansa de la mort de la processó de Verges

2.1.3. DIVENDRES SANT

El divendres sant se celebra la mort de Jesús. La litúrgia s'acostuma a fer a mitja tarda. Ja sigui a primera hora del matí o en sortir de la litúrgia de la tarda es fa el **Via Crucis**, ja sigui per dins l'església, ja pels carrers del poble o cap a un indret especial anomenat Calvari.

El dijous i divendres sants fins fa no gaires anys eren dies de silenci i no es tocaven ni les campanes. Només eren permesos els sorolls despresos pels **tenebres** o **matraques**.

Matraques.

A les esglésies se celebrava l'ofici de tenebres. És un acte litúrgic en el qual el ciri del mig del tenebrari (canelobre triangular) representa ser Jesús, la llum del món. En amagar-lo (o apagar-lo), se simbolitza la mort del Redemptor i aleshores, en aquest moment, es commemora el terratrèmol que commogué el món en morir Jesús fent picar

els **fasos**, es a dir, colpejant els bancs i les portes de l'església amb les maces que portaven els nois. L'església quedava a les fosques dins un soroll eixordador. La tradició popular anomenava aquest acte sorollós “**matar jueus**”.

Tenebrari

Aureli Capmany al seu llibre sobre llegendes i costums catalanes, explica que més d'una vegada el barri del Call de Barcelona, on es concentraven els jueus, fou envaït en aquests dies sant pels cristians portats per un excés de

zel religiós, i segurament algú deuria aprofitar l'ocasió per venjar-se de l'usura d'aquests manllevadors de moneda.

El divendres Sant és el dia en que surten la majoria de processons de Setmana Santa. Segons Joan Amades, el seu origen va ser Barceloní. Probablement s'iniciaren a les darreries del segle XVII. El costum va ser imitat per diferents poblacions de la península ibèrica i adquirí gran relleu a Andalusia, on s'hi incorporen uns altres elements de caràcter profà.

Processó de setmana santa a Tarragona

Armats de Mataró

Processó de divendres sant a Manresa, on es veu la influència de les processons andaluses.

REFRANYS I DITES POPULARS

Oreneta primerenca
primavera calorenca.

Primavera arribada
ovella esquilada.

La setmana de Cena
la lluna és plena.

2.2. LA PASQUA

La Pasqua és una festa antiquíssima que han celebrat tant els pobles de tradició agrària com de ramadera. El que se celebrava era l'arribada de la primavera (equinocci de primavera) i les flors.

Els llibres del Nou Testament situen per Pasqua la resurrecció de Jesús; això fa que la Pasqua tingui un lloc central en el calendari cristià.

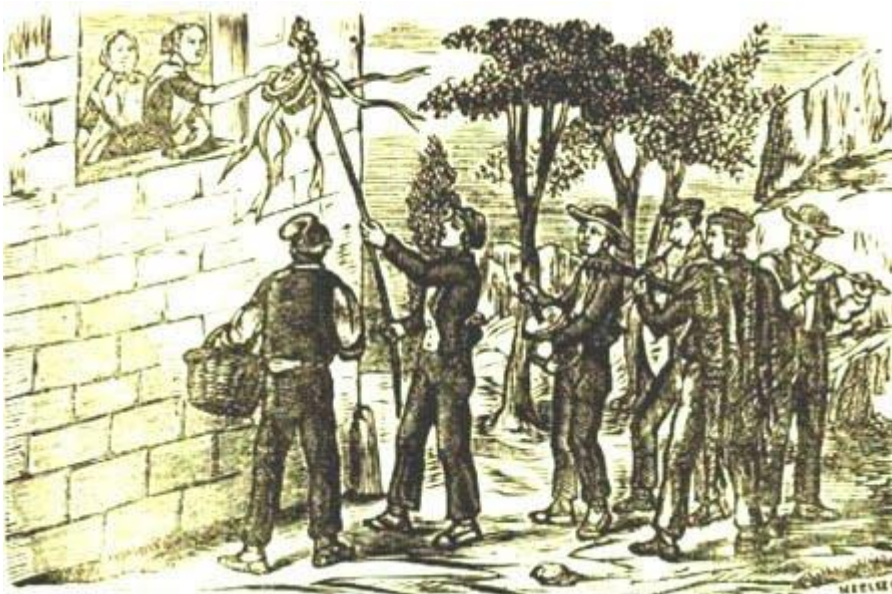
Segons les disposicions dictades per l'Església catòlica el dia de Pasqua ha de celebrar-se el primer diumenge després de la lluna plena de primavera. Aquesta disposició fa que la Pasqua no sigui sempre el mateix dia del més, podent-se celebrar des de finals de març a finals d'abril.

La pasqua simbolitza joia, alegria de viure, llibertat en el menjar (ja s'ha acabat el temps de quaresma). És a dir, allò que ens diu la comparança: algú està “*content com unes pasqües*”

2.2.1. Les caramelles

L'alegria d'aquesta diada es concreta en les caramelles que són uns grups de colles que fan cercaviles per les cases de la població cantant cançons amoroses.

El seu origen pot estar, segons Aureli Capmany, en el cant fet per Pasqua del goig de la Mare de Déu del Mont a les terres rossellonenques. Els caramellaires es col·loquen sota el balcó dels amics, o millor de les amigues, i es posen a cantar, en acabar demanen una recompensa, acostant a la finestra una cistella lligada a una llarga vara i tota guarnida de flors i cintes. Les cançons típiques n'eren els goig de la Mare de Déu del Roser, o els goig de les botifarres.

Les caramelles a pagès, segons capçalera d'un romàç de cançons de caramelles del segon terç del segle XIX.

Els goig de les Botifarres deien així:

Estos Goig anam cantant
per veure si trobem,
los goig de les Botifarres
alegremment cantarem.

Esta és la primera porta
quels començam a cantar
l'amo ques prou lliberal
la Cistella complirà,
i luego que serà plena
deprompta nos ne anirem.

Ja us enviam la cistella
Posauhi lo que vullau,
i luego que serà plena
vos direm a Déu siau.
la Quaresma es acabada
que ja no dejunarem

O viudeta preciosa
nons fassau assí està,
cosa que vos nos donéu
à tothom agradarà
quan serem a la menjada
tots junts ja vos brindarem...

La Quaresma es acabada
persó venim a cantar,
demà ques dia de Pasqua,
vajau quens volem donar;
que quant haurem obid Missa
de prompte esmorzarem

Estos goig son acabats,
fins ara han estat tot vent
si acàs nons doneu Resolis,
deunos un poch de Ayguardent,
que la boca sens asseca
i així la refrescarem.

Bonas Pasquas vos dó Déu
sins hi habeu posat res,
i si acàs no'i heu posat
no cal que jo hi torni més
ni cap companyia, que jans en recordarem.

Una altra peça deia:

El que porta la cistella
pensar podem que és fadrí;
més s'estima una donzella
que tots els ous que hi ha ací.

COBLAS
PER PODER CANTAR EN TEMPS DE
CAMILLERAS

Lo primer sou Verge pura
en lo grau que posehiu,
mes que tota criatura
puig tanta glòria teniu:
**Siau la nostra advocada
Regina y Mare de Déu.**

Lo segon Verge benigne
dau encens al vostre Fill,
un voler ab Déu consigne
llum de gràcia sou espill:
be sou vos glorificada
ab los ples que vos li feu,

Lo tercer sou Verge santa
perque en la Cor celestial
claredad llansau vostanta
que lo mon illuminau;
tot lo mon illuminau
mes quel Sol en l'Orient

Lo quiart es queus obeheixen
Sants y Santas fent honor,
per aquella queus coneixen
Mare sou del Salvador;
o Regina coronada
gloria sou del Regne seu ...

Lo vuyté es Cambra sagrada
Mare de un Deu Eternal,
bon Jesus prengé posada
la nit santa de Nadal;
de vostre virginal ventre
bon Jesus que ab sanch se feu:

**Siau la nostra advocada
Regina y Mare de Déu**

2.2.2. La mona de Pasqua

És un costum molt antic que els padrins obsequiïn els seus fillols amb un pastís fet amb ous, farina, sucre i lllaminadures. Té diverses formes i, com a complement, s'hi posen ous durs amb la closca pintada de colors. Darrerament els pastissers hi ha introduït noves tècniques d'elaboració, noves formes i la xocolata, l'alegria de la mainada.

Mona tradicional on es posaven tants ous com tenia el nen a qui es regalava

La paraula “**mona**” és equivalent a la llatina *munus*, que significava do i present que es feia a algú. Coromines diu que “mona” ve del llatí *munda* que era una panera adornada i plena d'objectes, especialment coques i pastissos, que els romans portaven a la deessa Ceres en el més d'abril.

Els israelites, en arribar la Pasqua, pastaven pans i coques sense llevat i utilitzaven per fer-los la primera farina de la collita; després obsequiaven les persones estimades. Es probable, doncs, que aquests presents fossin els que donarien origen als qui feien avui dia. Altres estudiosos relacionen la mona amb tradicions islàmiques.

L'ou recorda un vell ritu de fecunditat i de fertilitat, ja que simbolitza el principi d'una vida que encara no ha cristal·litzat, però que ja és. En moltes cultures antigues l'ou era símbol del Creador. Els grecs i els romans feien ofrenes d'ous a les seves divinitats, quan desitjaven purificar-se, i a l'ensems eren servits en els àpats funeraris amb l'intent de purificar les ànimes dels difunts.

